

بسمه تعالی

تاریخ هنر ایران

ریحانه سادات نیلی

جلسه پنجم

تمدن سیلک:

هنر سیلک و تمدن مربوط به آن، مجموعه هماهنگی را تشکیل می دهد که ما میتوانیم آن را به قبایل ماد نسبت دهیم. زیرا نقطه تاریخی سیلک در حد جنوب ماد مرکزی و کناره شمالی ماد پارتاسن قرار دارد. مردمان سبک به دلیل اقلیم آن، سواران و جنگجویان بودند و این مطلب از آن رو معلوم گردیده که بیشتر قبرهای موجود حاوی سلاح و وسایل مربوط به زین و برگ اسب ها بوده است.

معماری تپه سیلک

در ابتدای ورود اقوام مهاجر به تپه سیلک آنها پس از اف کرن تپه، صفحه ای چندضلعی ساختند. این سکو که به فاصله ۲۰ متر از سطح زمین قرار گرفته، به منزله پایه ای برای ساختمان محل سکونت میر برپا شده است.

۱. قرار ادن قطعات سنگ در میان چینه های خشت خام برای استحکام سکو، قبلا در فلات مرسوم نبود.

۲. ایجاد ساختمان بر روی بلندی مشرف بر شهری که در اطراف آن قرار داشت و در آن اتباع امیر زدگی میکردند. نیز تازگی داشت.

۱-۲- این وضع جدید پایه و اساس اصول شهرسازی در شهرهایی شد که بعدها محل اقامت عمارت نشین ها و پایتخت های بزرگ کشورها حتی شاهشاهی ها خواهد شد.

۳. طرز خاکسپاری مردگان در تمدن جدید، شامل گورستانی در غرب شهر بود که مردگان در آنجا دفن میشدند.

۱-۳ در این زمان مردگان را در گودالی دفن میکردند و روی آن را باخاک می پوشاندند و سپس دو سنگ به صورت خرپشته بر روی آن قرار می گرفت.

۴. شهر بالا و شهر پایین که بر روی تپه ای ساخته می شد، اطراف آن را حصار می کشیدند که نمای خارج آن تورفتگی و بیرون آمدگی هایی داشت.

۵. آنچه از تزیینات بناها بدست آمده است شامل حیوانات افسانه ای، به صورت جسمه است که به سبک ابتدایی و ساده ساخته شده اند.

۶. تعدادی لوحه های نازک بدست آمده که موضع نقوش آن ترس از خدا می باشد.

اشیای زینتی و تن پوش مردمان سیلک

عادات و رسوم مردمان اوایل هزاره اول پ.م از اشیایی که در گور های آنها پیدا شده تا حدی قابل شناسایی می باشد. در این زمان استعمال آهن مرسوم می گردد. ما مفرغ و مس نیز همچنان به کار برده می شده است.

۱. سلاح های جنگجویان و وسایل تزیین اسب هایشان از آهن و مفرغ ساخته شده است.

۲. زینت های آنها بیشتر از نقره بوده ولی با مفرغ هم اشیای زینتی ساخته می شده است.

۳. مردان دارای سینه بند و کلاه خودی از چرم بودند که قطعاتی از نقره زینت بخش آن می شد.

۴. زن ها گیسوانشان را با سنجاق هایی که به مجسمه ای از آهو یا شیر منتهی می شد. تزیین میکردند.

۵. نوع مخصوص از گوشواره از جنس سفال یا نقره دیده شده که گویا تقلیدی از خوشه انگور می باشد.

سفال های تپه سلک

در گورهای تپه سیلک بیش از همه چیز سفال یافت می شود و به خصوص سبک نقوش آنها ترکیب و تعبیر موضوع ها که ارزش سمبلیک دارند (هر نقشی نشانه مفهومی است) و پاتشریفات تدفین مردگان مربوط اند.

از معروفترین سفال های مکشف در سیلک بایستی به نوب آبدان یا آوند یا قوری بزرگی اشاره کنیم که در این ظرف مایعی می ریختند که ته شبن میشده و قسمت تر آن از لوله ی ظرف بیرون می آمده است. این ظرف شباهت زیادی به پرند یا مرغ ماهی خوار باکیسه ای در زیر منقارش دارد. احتمالا پرند اهمیت خاصی در مراسم مذهبی مردگان داشته است.

نقوش سفالینه های سیلک

آوند منقوش: رزم آور شکاری و شیر غرنده

تحلیل این ظرف مار راهنمایی می کند تا اصول اساسی نقوش ظروف سیلک را مشاهده کنیم

۱. نقوش هندسی دور گردن ظرف، شبیه به دو ردیف سینه بند مرکب از نقش پر مرغ است که با مثلث هایی به هم چسبیده ترکیب شده است.

۲. روی شکم ظرف فقط دو گل هشت پر، یک شکارچی، یک شیر غران و یک صلیب دیده می شود.

۳. سروپاهای شکارچی به طور نیم رخ از طرف راست نشان داده شده ولی کمر و سینه اش از روبه رو نقش شده است.

۴. بینی او نوک برگشته است و مردی با سن متوسط و ریش دار و مویی بافته در پشتش می باشد.

۵. در دست چپ او یک نیزه و در دست راستش سپری به شکل شطرنجی و خنجرى با دسته ای گرد در روی مرش قرار گرفته است

۶. بدن شیر به صورتی مصنوعی مانند لوله ای اسوانه ای نقاشی شده است.

۷. چشم و لب و بینی و گوش او به خصوص دهانش که به تهدید باز شده است، حالت حیوان را نشان میدهد.

۸. پاهای او خیلی نازک است اما پای جلوی و چنگالهای نمایان او به نشانه آمادگی در مقابل دشمن احتمالی بالا آورده شده است.

۹. نقوش این ظرف احتمالاً قهرمانی های ک شکارچی در هنگام زندگی را به تصویر کشانده که در گوشه طرف قرار داده شده است.

۱۰. رسم ایرانیان مربوط به امور مربوط به زندگی متوفاء در این ظرف برای اولین بار دیده شده است.

سفال منقوش: شصی در حال رقص

این نقش، شبیه به رقص های جنگجویان یونانی می باشد.

سفال منقوش اسب سوار و اسب یال دار:

این تصویر علامت مردی است که بر مرکب بال داری نشسته و به سوی دنیای دیگر می شتابد.

ظرف نوک دار با نقش صورت زن:

قطعا نقش زن با ظرفی که به شکل پرندۀ رابطه مستقیم دارد. خطوط بیضی شکل صورت، چشمان و دهان و قسمتی از مثلثی شکل که ابروان را در بالای بینی به هم وصل می کند و زینت های گیسوان به وضوح نشان داده شده است.

۱. زنان بالدار به نام های هرپی در تمدن یونان مردگان را می ربودند.

۲. در مقبره های اورارتو نیز زن های بالدار دیده می شوند که قطعا وجودشان در آنجا ارتباطی با تشریفات مردگان داشته است

۳. ارتباط نقش این زن با مراسم مردگان شاید با دو مورد بالا مرتبط باشد.

ظرف نوک در منقوش به لوزی ها و شیرها:

در میان یکی از لوزی ها دو شیر نشان داده شده است که نقش آنها بعدها در هنر ایران زیاد بکار برده خواهد شد.

۱. بال شیرها دقیقا نقش شده و بقیه بدن به صورت سایه نشان داده شده است.

۲. بین دو حیوان در مقابل یکدیگر نشسته اند و یا با هم جنگ یا بازی می کنند.

۳. این نقش به علامتهای خانوادگی قرون وسطی شباهت زیادی دارد.

۴ این نوع برخورد دو شیر با یکدیگر که در تقابل هستند در خارج از فلات ایران رواج پیدا کرد.

